

УДК 811.111:398.21

**РЕАЛІЗАЦІЯ ЕТНОКОНЦЕПТУ “BUSH” В АВСТРАЛІЙСЬКИХ
ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ ДЛЯ ДІТЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ КОРОТКИХ
ОПОВІДАНИЙ ДОРОТІ ВОЛЛ «БЛІНКІ БІЛЛ»)**

Ставенко О.В., аспірант

кафедри англійської мови та методики її викладання

Херсонський державний університет

Статтю присвячено дослідженню лінгвостилістичних засобів актуалізації етноконцепту *BUSH* у коротких оповіданнях Дороти Волл «Блінкі Білл». Змодельовано поняттєву площину зазначеного етноконцепту й описано засоби її образного переосмислення в художньому тексті для дітей.

Ключові слова: *концепт, будова концепту, етноконцепт, буш, художні тексти для дітей.*

Статья посвящена исследованию лингвостилистических средств актуализации этноконцепта *BUSH* в кратких рассказах Дороти Уолл «Блинки Билл». Смоделирована понятийная плоскость указанного этноконцепта и описаны средства ее образного переосмысления в художественном тексте для детей.

Ключевые слова: *концепт, строение концепта, этноконцепт, буш, художественные тексты для детей.*

Stavenko O. REALISATION OF THE ETHNOCONCEPT “BUSH” IN AUSTRALIAN LITERARY TEXTS FOR CHILDREN (CASE STUDY OF DOROTHY WALL’S SHORT STORIES “BLINKY BILL”)

The article is focused on the study of linguostylistic means of realisation of the ethnoconcept *BUSH* in Dorothy Wall’s short stories “Blinky Bill”. The article proposes an overview of the main approaches to the study of the concept in the

context of culturology, cognitive semantics and semiotics. The concept structure is considered as consisting of three layers in particular conceptual, figurative and valuable. The ethnoconcept BUSH is defined in the article as the concept that occupies an important place in the Australian concept sphere and that accumulates specific national aspects of the Australian realities. The conceptual plane of the ethnoconcept BUSH is modelled by extracting the implicit meanings that structuralize it from the definitions of the lexeme *bush* and its compatibility in explanatory and etymological dictionaries. It is clarified the basic implications of the conceptual plane of the ethnoconcept BUSH that include the understanding of the bush as a wild uncultivated part of Australia; sparsely settled rural area; a region with peculiar vegetation; the home of indigenous Australians; aboriginal sacred place; safe terrain, shelter for its inhabitants; the territory rich with its gifts; opposition to the city; wild and dangerous place for foreigners. It is highlighted in the article the features of realisation of the ethnoconcept BUSH in the literary text for children “Blinky Bill” by Dorothy Wall. In the semantics of the nominative units it is embodied the notions of the bush, such as the motherland, home, shelter, safe area, place of physical and mental recreation, which is generalized in the reconstructed conceptual metaphors. The linguostylistic means of figurative reinterpretation of the ethnoconcept BUSH in the literary text for children are analysed and described, among which the most frequent are personalization, simile, repetitions, epithets, synaesthetic imagery.

Key words: concept, concept structure, ethnoconcept, bush, literary texts for children.

Постановка проблеми. Відзеркалення в мові унікальної культури, психології й філософії певного народу уже більше століття є об’єктом вивчення лінгвістики. Наприкінці ХХ ст. масштабні дослідження взаємозв’язку й взаємодії мови та культури сприяли виникненню окремої дисципліни, лінгвокультурології [1, с. 14; 2, с. 1; 6, с. 48]. Сучасна лінгвокультурологія вивчає способи й засоби репрезентації в мові явищ

культури, особливості представлення в мові менталітету певного народу й закономірності віддзеркалення в семантиці мовних одиниць ціннісно-сміслових категорій культури [1, с. 21].

У межах лінгвокультурології здійснюється дослідження репрезентації в мові такого феномену людської когніції, як концепт, однією із найголовніших властивостей якого є його культурна спрямованість [1, с. 20].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальноприйнятими є три основні підходи до вивчення концепту. У руслі культурології концепт визначають як згусток культури в свідомості людини [10]. У річищі когнітивної семантики – як одиницю колективного знання, що має мовне вираження й може бути відміченим етнокультурною специфікою [7, с. 25]. А в межах семіотичного підходу концепт розуміється як результат зіткнення словникового значення слова з особистим і народним досвідом людини [5] та як оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи, всієї картини світу, відбитої в людській психіці [4, с. 90-93]. Консолідуючи ж культурологічний, семантичний і семіотичний підходи, В. Карасик пропонує вважати концепти первинними культурними утвореннями, виразом об'єктивного змісту слів, які мають сенс, і тому трансльовані в сфері понятійного (наука), образного (мистецтво) та діяльнісного (повсякденне життя) освоєння світу [3, с. 94].

Концепт має складну, шарову будову [1, с. 18-19; 3, с. 94; 6, с. 61]. Він складається з таких компонентів: ядра та периферії [6, с. 62; 11, с. 31]; основного, додаткового шарів і внутрішньої форми [10]; фактуального, образного й ціннісного елементів [3, с. 94; 6, с. 61]; понятійного субстрату концепту, перцептивно-образного адстрату й ціннісного епістрату [8, с. 57].

У нашому дослідженні, слідом за В. Карасиком, концепт розуміємо як ментальне утворення, що є етнокультурно зумовленим конгломератом усіх знань людини про певний об'єкт або явище дійсності, є вербально об'єктивованим та має складну тришарову будову.

Концепт, позначений національно-культурним маркуванням, стає етноконцептом [6, с. 53]. Структурована сукупність етноконцептів утворює концептосферу певного народу, до якої належать найскладніші життєві поняття, що є важливими елементами етнокультури [1, с. 17]. Хоча дослідження національноспецифічних концептів певних етносів і проводилось окремими лінгвістами, все ж потребує подальшого розроблення проблема реалізації етноконцептів у художніх текстах, їх образне переосмислення й лінгвостилістичні засоби їх утілення.

У концептосфері австралійців особливе місце посідає етноконцепт *BUSH*, що акумулює національноспецифічні аспекти австралійських реалій.

Метою дослідження – з’ясувати понятійний зміст етноконцепту *BUSH* та проаналізувати лінгвостилістичні засоби його актуалізації в коротких оповіданнях для дітей Дороті Волл «Блінкі Білл».

Виклад основного матеріалу. Послуговуючись теорією В. Карасика, у контексті нашої роботи поняттєва площина етноконцепту *BUSH* структурована імплікативними смислами, вилученими з тлумачних і етимологічних словників, в яких ідеться про *bush* як про австралійську реалію. В англійській мові лексема *bush* тлумачиться передусім як «кущ»: *A shrub or clump of shrubs with stems of moderate length* [14; 17]. Друге ж її значення стосується позначення незайманої людиною місцевості, зокрема території, на якій проживають аборигени Австралії: 1) (*esp. in Australia and Africa*) *wild or uncultivated country* [17], 2) *a large uncleared or sparsely settled area (as in Australia) usually scrub-covered or forested* [15], 3) (*esp. in Australia and Africa*) *an area of land covered with bushes and trees that has never been used for growing crops and where there are very few people* [13]. Як свідчать розвідки з етимології лексеми *bush*, слово мало значення “wood” в середньоанглійській мові, що пішло від давньофранцузького слова *bos*, *bosc* [17], було споріднене з давньоверхньонімецьким *busc* зі значенням “forest” [15] та підкріплене давньоскандинавською лексемою *buski*, нідерландською *bos* (*bosch*) і німецькою *Busch* із дефініціями «кущ», «хаща»

(*bush, thicket*). Значення ж необробленої землі (*uncultivated country*) та сільської місцевості (*country*), на протилежному міському, вірогідно, походить від нідерландського слова *bos (bosch)* [16; 17]. Так, згідно із тлумаченням поняття *the bush* у *Historical Dictionary of Australia* бушем може називатися будь-яка заселена територія поза межами міста: “*Generic name given in Australia to any sparsely inhabited region and, in some contexts, also to any populated areas outside the major metropolitan areas and the cities*” [12].

Поняттєву площину етноконцепту *BUSH* доповнюють імплікативні смисли, вилучені й зі сполучуваності його назви. Зокрема, актуалізовано значення буша як місця проживання австралійців у наступному текстовому фрагменті: “*Due to the absence of transport, labourers usually sleep on the farms, spending weeks at a time in the bush*” [13]. Буш акумулює в собі вірування корінного населення, для якого звичним було вважати, що духи предків існують поміж живих людей і можуть впливати на добробут аборигенів, наприклад: “*The spirits in the bush are said to threaten to curse the people who do not accept full responsibility for deaths and losses*” [13]. У поданому текстовому фрагменті передається шана і навіть страх, який викликають в аборигенів їхні вірування. Уточнюється важливість і цінність буша для людей: “*In Australian literature, the bush is usually more than a backdrop*” [17].

Найчастотнішим є опис буша як території з густою рослинністю, що вербалізовано за допомогою лексичних одиниць із семантикою «густий», наприклад: “*by long stretches of dense bush*” [13]; “*the bush is more dense*” [13]; “*The bush was very high and dense*” [13]; “*very thick bush*” [13]. Із цієї характеристики випливає сприйняття буша як місця, де завжди вдосталь їжі, що актуалізується через використання лексем *eat, food, hunting, gathering* у таких текстових фрагментах: “*We want to go back to the bush to continue our hunting and gathering lifestyle, which was good because we had plenty to eat*” [13]; “*<...> and above all they gathered wild food from the bush*” [17].

Трапляються й контексти, де буш постає безпечною територією: “*It is perfectly safe to camp in the bush*” [17] і навіть прихистком: “*People may take to the extreme to evade taxes, for instance, by literally **hiding in the bush** when tax collectors are approaching*” [13].

В описі буша в текстових фрагментах інколи наявна опозиція «буш – місто»: “*You pull your clothes, wear hot pants and people will know that **it is bush he comes from – he is different from those in town***” [13], де акцентується увага на різниці між мешканцями буша та городянинами.

У низці текстових фрагментів трапляються діаметрально протилежні наведеним вище описи буша. У таких прикладах уточнюється те, наскільки буш дикий та непристосований для чужинців і ворогів: “*You can crank up the thrill factor by sleeping under canvas, with **the wild sounds of the bush pressing in through the walls of your tent***” [17]; “*The first effect of **this cutting and disturbance of the bush** was to drive away the larger animals, the bushbuck and duikers*” [13], навіть небезпечний: “*Traditional healers even provided medicines to scare away **snakes and other dangers lurking in the bush***” [13].

Отже, поняттєвий зміст концепту *BUSH* в англійській мові, з огляду на словникові дефініції лексеми *bush* і її сполучуваність, можна звести до таких ознак: 1) дика, необроблена людиною територія Австралії; 2) малонаселена, сільська місцевість; 3) регіон, багатий своєрідною рослинністю; 4) домівка корінних австралійців; 5) сакральне місце для аборигенів; 6) безпечна місцевість, прихисток для її мешканців; 7) багата на дари територія; 8) опозиція місту; 9) дике й небезпечне місце для чужинців.

У нашому дослідженні виявляємо лінгвостилістичні засоби реалізації етноконцепту *BUSH* в австралійських художніх текстах для дітей, зокрема в коротких оповіданнях «Блінкі Білл» Дороті Волл [18]. У творі йдеться про етапи пізнання дитиною-коалою навколишнього світу буша. Твір складається з п'яти оповідань: *The New Arrival, A Tragedy, Naughty Escapades, Frog Hollow, The Rabbits' Party*. У першому оповіданні читач знайомиться з героями твору, звичаями й традиціями мешканців буша. Ідеться про

народження Блінкі Білла, про пошук йому няні та хрещення коали. Друге містить розповідь про страшну трагедію в родині коал – смерть містера Коали, що змушує місис Коалу й Блінкі Білла шукати нового житла. Острани ж три частини описують пригоди неслухняного Блінкі в буші та поза його межами.

Кількісні підрахунки частотності вживання в оповіданнях про Блінкі Білла лексеми *bush*, що трапляється в художньому тексті 48 разів, говорять про зосередження вірувань австралійців довкола цієї етнореалії. 8 слововживань мають значення «кущ», наприклад: *under bushes, in the bushes, thick bushes* [18]. 8 разів лексична одиниця *bush* виконує функцію атрибутива в словосполученнях *bush flower* (2) («квіти буша»), *the bush folk* (2) («народ буша») і *the bush track* (4) («стежки буша»).

За допомогою ж решти слововживань лексеми *bush* у текстових фрагментах актуалізується поняттєвий зміст етноконцепту *BUSH*.

У художньому тексті образного переосмислення зазнає сприйняття буша його мешканцями як Батьківщини, що реалізується через лексичну одиницю *bushland*, й у такий спосіб асоціативно відсилає нас до поняття *motherland*, наприклад: “*The whole bushland was twittering with the news*” [18], “*Angelina <...> hopped away to the bushland*” [18].

Буш усвідомлюється персонажами твору і як домівка, що актуалізується в такому текстовому фрагменті: “*We are going away, dear,*” – *Mrs Bear replied. “We must find a tree farther in the bush where those men with guns can't come, and as we may be a long time in finding a suitable home” <...> Mrs Bear turned and gave one sorrowful look at the tree that had been their home for so long. It had been a kind tree, sheltering them through all weathers and feeding them every day of the year, but not strong enough to protect them from tragedy.*” [18]. Ідеться про вимушений пошук нового безпечного дому сім'єю коал і перехід до іншої частини буша. Значущість домівки для персонажів передається через опис дерева, яке вони полишають, за допомогою використання лексичних одиниць із позитивною (*kind, sheltering, feeding*) і негативною (*not*

strong enough) семантикою. Номінативні одиниці *sheltering* та *feeding* актуалізують розуміння буша як укриття, прихистку й місця, багатого на смачну їжу.

Імплікативний смисл реалії «буш» як домівки актуалізується й за допомогою образної синестезії, наприклад: “*It was a great adventure to taste something new and see and smell the bush flowers*” [18], “*Just as day was breaking I smelled the bush and, oh, the gum-trees! Already I felt better, for I knew I was home again*” [18]. Словесний синестезійний образ позначає вербальні засоби втілення перебігу й результату нейропсихофізіологічного процесу синестезії, який полягає у взаємодії двох і більше різномодальних або різнорідних відчуттів [9, с. 7]. Зокрема, у наведених текстових фрагментах зоровий образ квітів й евкаліпту супроводжується відчуттям їхніх ароматів і смаку. У наступному ж фрагменті смакові характеристики поєднані з відчуттям гарячого, що являє собою синестезійне порівняння: “*Finding it hot and very like some plants he had tasted in the bush, he ate more*” [18]. У такий спосіб буш усвідомлюється персонажами оповідання як щось приємне, зокрема, на запах, смак і відчуття.

Домівкою для головних персонажів оповідань є дерево евкаліпта, досить поширене в буші. Лексичні одиниці з позитивною семантикою в нищезначеному текстовому фрагменті (*tall* – «високий», *straight* – «прямий», *silver white* – «білосніжний») характеризують його як надійний дім для коал: “*At last, breathless and tired Angelina stopped at the foot of a tall, straight gum-tree. Silver white it stood in the moonlight with branches spread far up in the sky. “Here is your new home,” said Angelina*” [18]. Частота слововживання в художньому тексті лексичної одиниці *gum-tree* (21 раз), що позначає евкаліпт, дозволяє визначити його як одну з головних характеристик етнореалії буша, що одночасно актуалізує розуміння буша як регіону, багатого на своєрідну рослинність.

Етноконцепт *BUSH* образно переосмислюється в художньому тексті за допомогою прийому персоніфікації, наприклад: “*The moon was now shining*

brightly and all the bush was hushed, except for the sound of those little animals who are always busy at night-time” [18]; “*The whole bushland was twittering with the news*” [18]. “*The bush grew thicker*” [18]. У такий спосіб, через лексичні одиниці *hushed* – «утихомирений», *twittering* – «який щебече», *grew thicker* – «став густішим» етнореалія «буш» розуміється й сприймається як жива істота, наділена антропоморфними якостями. Зв’язок між поняттями буша й чогось живого можна узагальнити у вигляді концептуальної метафори БУШ є ЖИВА ІСТОТА.

Осмислення буша як живого організму представлено й за допомогою виразу *to be alive with* – «зповнений чимось», наприклад: “<...> *not so many years ago the bush was alive with us bears from Queensland to the south of Victoria*” [18], “*The bush was alive with excitement*” [18] та синонічної фрази *to be filled with*: “*At once the bush was filled with laughter*” [18]. У наведених текстових фрагментах буш розуміється й сприймається в термінах емоційної сфери людської психіки, зокрема збудження й сміху, що актуалізовано в лексичних одиницях *excitement*, *laughter*. Семантика цих номінативних одиниць містить такі компоненти, як радощі, веселощі, що дозволяє представити буш у вигляді концептуальних метафор БУШ є СМІХ, БУШ є ЩАСТЯ.

У художньому тексті буш усвідомлюється й як місце відновлення фізичних і духовних сил. У нищезначених текстових фрагментах через лексему *to rest* можна простежити зв’язок буша з поняттям фізичної рекреації: “*Let us rest here under this bush,*” *said Angelina*” [18]; “<...> *all three lay at the foot of the bush, the two little Koalas glad to rest sore little toes and tired little legs*” [18], що узагальнюємо як концептуальну метафору БУШ є ВІДПОЧИНОК. Імплікативний же смисл реалії «буш» як місця, де можна відпочити емоційно, актуалізується за допомогою лексичної одиниці *quiet* у такому текстовому фрагменті: “*The bush seems to be very quiet here,*” *Mrs Koala said as she looked around. “Pretty quiet,*” *said Mrs Grunty*” [18], що

дозволяє реконструювати концептуальні метафори БУШ є СПОКІЙ, БУШ є ТИША.

У художньому тексті реалізовано й сприйняття етнореалії буша як безпечної зони, що реконструюємо із семантики лексичних одиниць у таких текстових фрагментах: “*Angelina waited at the foot of the tree until she saw Mrs Bear safely home*” [18]; “*I know **we are safe**,*” said Mrs Grunty contentedly. <...> “***We are safe here.** No man ever comes into this part of **the bush***” [18], “*After that adventure I decided to look for a new home, and here I am.*” “*Well, **you're safe here**, Mr Wombat,*” said Blinky. “*And if I were you I'd stay here and never wander again.*” “***I'm safe enough,***” replied Mr Wombat” [18]. Слововживання лексичної одиниці *safely* (9 разів) і повтор виразу *to be safe* (12 разів) підкреслюють важливість для мешканців буша безпечності їхнього дому. Надійним притулком для персонажів твору є буш, що дозволяє реконструювати концептуальну метафору БУШ є БЕЗПЕКА.

Етноконцепт *BUSH*, основними актуалізованими в художньому тексті смислами якого є «Батьківщина», «дім», «щастя», «відпочинок», «спокій», «безпека», протиставляється світові людей, що несе значення небезпеки, ворожості, смерті за рахунок семантики лексичних одиниць, вжитих для його зображення. У такий спосіб образно переосмислюється один із аспектів поняттєвої площини етноконцепту *BUSH* – опозиція буша місту.

Наприклад, у фрагменті тексту, де йдеться про життя вомбата на фермі, через лексичні одиниці *dangerous*, *danger*, *wild* експліковано уявлення мешканця буша про світ людини як про небезпечне оточення: “*Long ago I lived out in the open near Farmer Brown's house; but it became **too dangerous***” [18]; “*They lived up in the north-west,*” said Mr Wombat, “***a wild place if you like!*** <...> *Poor grandad and grandma were in **constant danger of being killed***” [18].

Зіткнення двох протилежностей, буша і світу людей, зазвичай призводить до трагічних наслідків, зокрема смерті мешканців буша, що реалізується в тексті через лексичну одиницю *dead*. З таких прикладів видно,

що поява людини в буші є причиною смерті його мешканців: "Well," continued Mr Wombat, "**the black people** would go out in hunting parties <...> A few moments and he was **dead**. **No chance of escape at all** –" [18]; "**that a human being** had a heart so cruel <...> And they had no idea **this same being** would walk away, after shooting a bear, content to see him **dead**" [18]. Навіть більше, виражається зневажливе ставлення до людей, що актуалізовано через використання та повтори зниженої номінативної одиниці *being* – «створіння», що заміняє такі лексеми, як: *people, human, man*.

Світ людини сприймається персонажами твору чужим і небезпечним, який перебуває поза межами їхнього звичного оточення, ззовні, що експліковано за допомогою лексичних одиниць *outside, other side, edge* у таких фрагментах художнього тексту: "**Down he came, out of the tree, and toddled to the edge of the bush**. There he lay in the scrub, waiting to see all the wonders of **the outside world**" [18]; "**He reached the edge of the bush** safely and turned round to see what was happening" [18]; "**Under the fence I rushed; out the other side, and into the bush I raced**" [18]. У такий спосіб усе, що стосується буша, усвідомлюється як своє, рідне, безпечне, знайоме, натомість світ людини постає чужим, холодним, небезпечним.

Висновки. У коротких оповіданнях про Блінкі Білла Дороті Волл поняттєвий зміст етноконцепту *BUSH* зазнає образного переосмислення. У семантиці номінативних одиниць опредметнені уявлення про буш як про Батьківщину, домівку, прихисток, безпечну зону, місце фізичної й ментальної рекреації, що узагальнюємо у вигляді реконструйованих концептуальних метафор БУШ є БЕЗПЕКА, БУШ є ЩАСТЯ, БУШ є СМІХ, БУШ є ВІДПОЧИНОК, БУШ є СПОКІЙ, БУШ є ТИША. Лінгвостилістичними засобами реалізації етноконцепту *BUSH* постають персоніфікація, художнє порівняння, повтори, епітети, синестезійна образність. Перспективним убачається подальше дослідження культурологічної специфіки австралійських художніх текстів для дітей

різних жанрів, виявлення культурно специфічних образів, символів, архетипів та сюжетів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка: учеб. пособие. Москва : Флинта, Наука, 2010. 224 с.
2. Бойко Т. В. Лінгвокультурний концепт MINNE / КОХАННЯ в німецькій поезії мінезангу XII–XIV століть: структурний та семантичний аспекти: автореф. дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04. Київ, 2011. 22 с.
3. Карасик В. И. Языковая матрица культуры. Москва: Гнозис, 2013. 320 с.
4. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова и др. Москва: Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. 245 с.
5. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка [Электронный ресурс] // Серия литературы и языка. 1993. Том 52 (1). С. 3-9. URL: <http://scicenter.online/frazeologiya-leksikografiya-leksikologiya-scicenter/lihachev-kontseptosfera-russkogo-126120.html> (дата обращения: 28.08.2018).
6. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие. 3-е изд., перераб. и доп. Минск : ТетраСистемс, 2008. 272 с.
7. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие [Электронный ресурс]. Москва: АСТ: Восток-Запад, 2007. 226 с. URL: http://sterninia.ru/files/757/4_Izbrannye_nauchnye_publicacii/Kognitivnaja_lingvistika/Kognitivnaja_lingvistika_2007.pdf (дата обращения: 28.08.2018).
8. Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск: Белая Е. А., 2013. 307 с.
9. Редька І. А. Синестезійна образність поетичного тексту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської жіночої поезії

- кінця XIX – початку XXI століття): автореф. дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04. Київ, 2009. 24 с.
10. Степанов Ю. С. Концепт [Электронный ресурс] // Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры: 3-е изд. Москва: Академический проект, 2004. С. 42-67. URL: <http://ec-dejavu.ru/c/Concept.html> (дата обращения: 28.08.2018).
 11. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: науч. издание / под ред. И. А. Стернина. Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2001. С. 58-63.
 12. Abjorensen, N., Docherty, J. C. The Bush [Electronic resource] // Abjorensen, N., Docherty, J. C. Historical Dictionary of Australia. 4-th ed. Rowman & Littlefield. URL: https://books.google.com.ua/books?id=FTa7BQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (date of reference: 28.08.2018).
 13. Bush [Electronic resource] // Cambridge dictionary / Cambridge University Press. 2018. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/bush> (date of reference: 28.08.2018).
 14. Bush [Electronic resource] // Collins dictionary / HarperCollins Publishers. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/bush> (date of reference: 28.08.2018).
 15. Bush [Electronic resource] // Merriam-Webster dictionary / Merriam-Webster, Inc. 2018. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/bush> (date of reference: 28.08.2018).
 16. Bush [Electronic resource] // Online Etymology Dictionary / Douglas Harper. 2001-2018. URL: <https://www.etymonline.com/word/bush> (date of reference: 28.08.2018).
 17. Bush [Electronic resource] // Oxford dictionary / Oxford University Press. 2018. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/bush> (date of reference: 28.08.2018).

18. Wall, Dorothy Blinky Bill [Electronic resource]. 2004. URL: <http://gutenberg.net.au/ebooks04/0400571h.html> (date of reference: 28.08.2018).